

PM - Naturvärden och skyddsvärda träd vid Lucktomten, Charlottendal

Inledning

Detta PM utgör en översiktlig inventering för att utröna om det kan finnas naturvärden vid Lucktomten. Det är ingen naturvärdesinventering enligt SIS, då årstiden ej medger det. Fokus har legat på skyddsvärda träd och då främst tall samt skyddsvärda arter knutna till tall. Det gäller främst arter skyddade enligt artskyddsförordningen. Detta eftersom dessa kan kräva särskilda åtgärder för att bevara ekologisk kontinuitet eller kompensationsåtgärder.

Beskrivning

Hela utredningsområdet består av tallskog och hällmarkstallskog. Området är väldigt lite påverkat av skogsbruk och skogen är flerskiktad med gott om gamla, respektive nästan gamla, träd. De flesta träden är mellan 100 och 200 år gamla, men det finns även äldre träd samt en viss tallföryngring. Död ved förekommer med främst torrakor. Området besöks av närboende. Till skillnad från en del andra områden där de värdefulla träden står kvar som frötallar i ett hygge, är hela området obrukat och heterogent.

Figur 1. Flerskiktad tallskog med både gamla träd och föryngring.

Naturvärden och Skyddsvärda träd

Naturvärdena är i stort sett helt knutna till tall. Då hela området i princip är av samma naturtyp och av blandad ålder så kan det enligt SIS utgöra ett homogent område som förmodligen skulle bedömas som klass 2, men med tanke på detaljplanen kan man ringa in kluster av särskilt skyddsvärda träd och skyddsvärda träd (klass 1 och 2) som får högre bevarandevärden. De enskilda tallarna utgör i sig höga naturvärden. En del träd torde vara minst 300 år. Det är svårt att urskilja värdefulla träd, klass 3 som ska vara minst 150

är eftersom en stor del av beståndet närmar sig dessa åldrar. Det kan därmed finnas fler tallar än de markerade som uppnår klass 3.

Varför är gamla träd skyddsvärda?

Om en tall får växa fritt blir den normalt mellan 250-400 år gammal. Det finns dock exemplar som blivit över 600 år gamla. Även efter att träden dött har de stort värde för den biologiska mångfalden eftersom många insekter, andra småkryp och svampar trivs i döda tallar och en del djur och fåglar fortsatt kan bo i dess bohålor. Insekterna utgör dessutom föda åt hackspettar. De flesta tallar i Sverige idag avverkas innan de blir 150 år. En mycket liten andel, kanske mindre än 1% av träden, blir idag över 200 år gamla och får stå kvar som döda. I en obrukad naturskog skulle över hälften av träden uppnå denna ålder. Utarmningen av den biologiska mångfalden är tillsammans med klimatförändringen den största miljöutmaningen i världen idag. I Sverige är det just det faktum att äldre skog försvinner en stor orsak till utarmningen. Det bör också nämnas att det ofta är i mer tätortsnära miljöer man idag hittar gammal tallskog. I det storskaliga skogsbruket, utanför skyddade områden, är det mesta redan avverkat.

Forskningen har ännu inte kommit nog långt för att vara säker på vilka risker som är kopplade till detta. Mycket tyder dock på att detta innebär att naturen blir mindre motståndskraftig mot klimatförändringar och att ekologiska system riskerar att förstöras på sådana sätt att värden av stor vikt för människan kan försvinna. Detta kan handla om möjligheten att hitta mediciner eller att skogsbruket blir mer sjukdomsutsatt. Allt mer forskning visar också på människans starka koppling till biologisk mångfald där människor med tillgång till natur med rik mångfald både är fysiskt och psykiskt friskare.

Sverige har i flera avtal och i våra miljömål åtagit sig att verka för att stoppa minskningen av den biologiska mångfalden. Ett steg i detta arbete är att vid exploatering så långt möjligt anpassa bebyggelsen till naturvärdena och att bevara äldre träd. Hur gamla tallarna i Lucktomten kan bli beror förutom på deras egna genetik hur gynnsamma dess förutsättningar blir. Om träden utsätts för mycket stress t.ex. genom att rötter och grenar kapas eller marken omkring kompakteras förkortas livslängden jämfört med om de sparas i naturmark eller naturmarksliknande parker. Man kan dock förvänta sig att de flesta sparade träd kommer klara sig mer än 100 år till och många över 300 år.

Figur 2. Särskilt skyddsvärd tall (över 300 år) med bohål av spillkråka och talticka

Skyddsvärda arter

Den art som har högst prioritet är spillkråka, då den omfattas av artskyddsförordningen där den bedöms som prioriterad, omfattas av fågeldirektivet, annex 1 samt är rödlistad (NT). Det förekommer flera gamla tallar med bohål från spillkråka samt födosöksträd. Området ingår därmed i ett revir och den har bevisligen häckat just här flera gånger.

Övriga skyddsvärda arter som påträffades i trädinventeringen är den rödlistade taltickan (NT), som även är en god signalart för höga naturvärden knutna till tall. Tallar med talticka är minst 150 år gamla, ofta äldre. Kungsfågel är rödlistad (VU) genom sin starka tillbakagång som förmodligen beror på habitatförlust genom skogsbruket. Den är dock inte ovanlig och påverkar inte i sig själv detaljplanen. Däremot kan den ha visst signalvärde för värdefull skog. Tofsmes påträffades med minst två exemplar. Tofsmesen är en typisk art för Natura 2000-typen västlig taiga samt är god signalart för barrskog med höga naturvärden. Övriga skyddsvärda arter som kan förväntas är framför allt svampar som bäst iakttas på hösten (ex motaggsvamp, rotticka) samt mossor och lavar. Bland fåglar kan man förvänta sig duvhök (NT), gröngöling (NT), sparvuggla, nattskärra (artskyddsförordningsart) och talltita, då dessa förekommer i närheten i motsvarande biotop. Troligen håller de sig längre från bebyggelse, men nattskärra som trivs i glesa tallskogar är en prioriterad art. Reliktbock (NT) kan förekomma på grova solbelysta träd.

Figur 3. Skyddsvärd tall med den rödlistade taltickan (NT)

Jämförelse med omgivningen

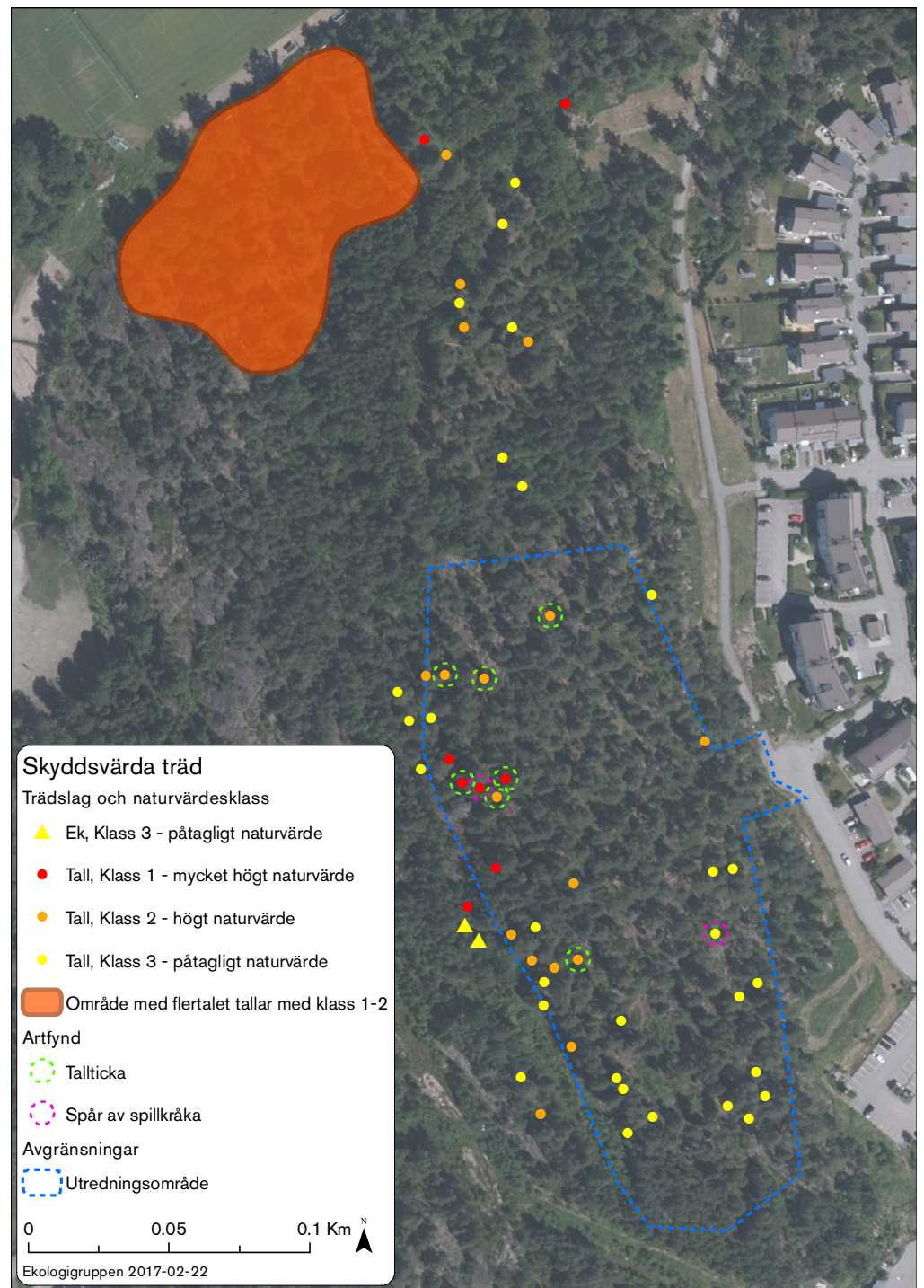
De värdefulla träden är främst koncentrerade kring höjderna, dvs. i utredningsområdet, med viss fortsättning norrut, närmaste delen västerut samt en bit nordost om området, närmare fotbollsplanen. Svackorna väster och nordväst om utredningsområdet består främst av yngre skog, främst triviallöf, med lägre naturvärden. Ännu längre västerut, mot industriområdet kommer en ny höjd. En snabb okulär besiktning från avstånd ger vid lag att enstaka skyddsvärda träd kan finnas, men här dominerar yngre tallskog. Koncentrationen av skyddsvärda träd är alltså störst i västra delen inom utredningsområdet, vilket kartbilden (fig 4) visar. En flytt av exploateringsområdet västerut, väster om de utmärkta träden skulle definitivt spara de största naturvärdena i denna del av Charlottendal.

Åtgärder

Inventering av framför allt spillkråka bedöms motiverat. Även nattskärpa och sparvuggla skulle kunna eftersökas i samband med motsvarande inventering vid Östra Charlottendal.

I första hand borde detta område undantas exploatering. I andra hand bör de mest skyddsvärda träden undantas, dels genom att vissa kluster med flera träd i kanten av området skyddas och dels genom att enskilda träd kan stå kvar mellan husen. Dessa träd ska helst vara solbelysta eftersom detta gynnar flera arter kopplade till tallar. För

spillkråka och andra fågelarter är det en stor fördel om äldre träd sparas i större skogspartier som inte upplevs påverkade av människor och som helst har förbindelse med kringliggande skog.

Figur 4. Bild över var de skyddsvärda tallarna förekommer.